

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN GÜÇ MESAFESİ VE BELİRSİZLİKTEN KAÇINMA ALGILARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

*Ali Rıza TERZİ**

ÖZET

Kültürler arasında var olduğu ileri sürülen farklılaşmanın boyutlarından olan güç mesafesi ve belirsizlikten kaçınma özelliklerinin üniversite öğrencileri tarafından nasıl algılandığının belirlenmesi bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Araştırmanın konusu üniversite öğrencilerinin güç mesafesi ve belirsizlikten kaçınma kültürel özellikleri hakkındaki görüşlerini belirlemektir.

Araştırma tarama modelindedir. Araştırma Giresun Eğitim Fakültesi Sınıf öğretmenliği üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Araştırma evreninden basit rastlantısal yöntemle örneklem alınarak 203 öğretmen adayına anket uygulanmıştır. Verilerin çözümlenmesi aritmetik ortalamalar ile yapılmış, ilişki çözümlenmelerinde bağımsız t-testi, pearson momentler korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının belirsizlikten kaçınma düzeyleri “çok” düzeyinde, güç mesafesi değerleri ise “orta” düzeyde bulunmuştur. Kız öğrencilerin belirsizlikten kaçınma değerleri erkek öğrencilerden yüksek, erkek öğrencilerin ise güç mesafesine yönelik değerleri kız öğrencilere nazaran daha yüksektir. Belirsizlikten kaçınma ve güç mesafesi boyutları arasında olumlu bir ilişki vardır. Araştırma bulguları daha önceden bu konuda yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırma bulgularını desteklemektedir.

Anahtar Kelimeler: Ulusal kültür , örgüt kültürü, okul kültürü

A Research On Power Distance And Uncertainty Avoidance Of University Students Perceptions

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine how power distance and uncertainty avoidance which are dimensions of differences thought to exist among cultures are being perceived by university students. It is a descriptive study. Research has been conducted on third and fourth class students in

* Yard.Doç.Dr.; Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

Education Faculty of Giresun in Turkey. The questionnaire has been applied to 203 teacher candidates who have been chosen randomly. In data analyzing arithmetical means, in relationship analyzing independent t-test and pearson moments correlation coefficient are used. At the end of the study teacher candidates' level of uncertainty avoidance has been found out to be "high", and power distance rate "middle". Female students' level of uncertainty avoidance is more than that of male students and male students' rates about power distance are more than the female students. There is positive correlation between uncertainty avoidance and power distance dimension. The results of the research support the previous researches.

Keywords: National culture, organizational culture, school culture

Giriş

Kültürel farklılaşma yönetim ve örgütsel kuramların yakın ilgi alanı içerisinde yer almaktadır. Kültürel olgular toplumdan topluma farklı özellikler sergilediğinden her örgüt çevresel olarak yaşama alanı bulduğu toplumun kültürel özelliklerinden etkilenir. Bu etkilenme toplumun kültürel özelliklerinin işgörenler tarafından örgüte taşınması ile olmaktadır.

Örgütsel alana ilişkin olarak, kültürel özelliklerin açıklanması yolunda yoğunlaşılması gereken en önemli noktalardan birisi, işgörenlerin içinde buldukları toplumsal kültürün ne ölçüde etkisi altında olduklarıdır. Başka bir kültürde üretilmiş ve evrensel vasıflar atfedilen örgüt ve yönetim kuramlarının farklı bir kültürün içinde yaşayan bir işgörenin performansı üzerinde ne ölçüde etkili olabileceği kültürel açıdan tartışılabilir bir konu olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmada her hangi bir örgütte işgören olarak çalışmayan eğitim fakültesi öğrencilerinin belirsizlikten kaçınma ve güç mesafesine ilişkin eğilimleri araştırılmıştır.

Kuramsal Çerçeve

Örgüt ve yönetim konusunda çalışanlar arasında uzlaşma olan konulardan biri teknolojilerin ve sistemlerin göreceli olarak kolay taklit edilebilir özellikler gösterdiği, buna paralel olarak etkin bir kültürün ise kolay taklit edilemeyen, ayırt edici bir özellik olarak öne çıktığıdır. Kültür, anlam örüntülerinin tarihsel olarak aktarımı şeklinde tanımlanabilir. Bu anlam örüntüleri hem açık hem de kapalı olarak öyle olduğu varsayılan inanç ve değerlerle ifade edilir. Örgütler, içinde buldukları toplumun kültürel paradigmasının bir ürünü olmakla beraber özel çevresi, çeşitli girdileri ve süreçlerine bağlı olarak da farklı bir kültür üretmektedir.

Ulusal kültür bir toplumdaki örgütlerden bağımsız olmayıp onların özünü oluşturmaktadır. Yeh, (1995) Japon ve Amerikan firmalarında bin

yöneticiyi kapsayan araştırmasında örgüt kültürlerinin ulusal kültürü yansıttığı sonucuna varmıştır.

Örgütsel kültür kavramının kullanılmaya başlanmasından sonra görmüş olduğu yaygın ilginin (Terzi, 2000) arkasında özellikle batılı toplumlarda sosyal ve ekonomik alanlarda meydana gelen bazı yenileşmeler ve krizler ve bunlara eş zamanlı olarak Japon işletmelerinde görülen başarıların yatmakta olduğu söylenebilir.

Örgüt kültürü bir gecede ortaya atılmış bir kavram değildir. Bu kavramın geçirmiş olduğu bir kuluçka dönemi vardır ve davranış bilimciler ancak 1970'li yıllara gelindiğinde, örgütsel değerler, örgüt kültürü gibi kavramları kullanmaya başlamışlardır (Lessem; 1990:46).

Rasyonalist bir yaklaşımla örgütsel amaçların başarılması için bir araç, sembolik bir yaklaşımla sosyal olarak inşa edilmiş anlamlar örüntüsü, fonksiyonalist bir yaklaşımla sayıltılar ve paylaşılmış değerler örüntüsü olarak ifade edilen (Schultz, 1994:14) kültüre ilişkin değişik yaklaşımların olması temelde paradigma farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Bu farklılıklarında kültürel araştırmalarda yeni paradigmlar ortaya çıkardığı görülmektedir.

Karşılaştırmalı yönetim araştırmalarında kültür bağımsız bir değişken olarak ele alınmakta ve bu tür araştırmalarda kültürün örgüt dışında olduğu ve örgüt üyelerince örgüte taşındığı varsayılmaktadır (Smircich, 1983:343).

Kültürün yönetimi nasıl biçimlendirdiğine ilişkin olarak Birleşik Devletlerdeki rekabetçi bireycilik ahlakı en belirgin biçimde göze çarpmaktadır. Birçok Amerikan şirketi ve onların çalışanları kazanan insan olma arzusuna, başarılı ve başarısız davranışı ödüllendirme ve cezalandırma ihtiyacına, yüksek düzeyde bireyselliğe ve koordinasyona göre şekillenmiştir (Morgan, 1998:146; Ueno, 1992).

Kültürler arası çalışmaların çoğunda yapılan sınıflamalar bazı kültürel değerleri esas almakta değişik kültürlerde bu değerlerin ne derece geçerli olduğu üzerinde durmaktadır. Oysa bu değerlerin kültürdeki yaygınlığı değil, ne kadar merkezi bir rol oynadıkları daha önemlidir.

Kültürel özelliklerin bir toplum içinde ne kadar merkezi bir rol oynadığının belirlenmesi bu özelliklerin o toplumda var olan örgütleri ne ölçüde etkilediğinin açığa kavuşturulması açısından önem taşımaktadır.

Örgüt kültürü farklı sosyolojik ve felsefi okullara göre değişik tanımlanmakla birlikte bu tanımlar bir paydada birleştirildiğinde örgüt kültüründe ortak paydayı “paylaşılan değerler ve normlar” oluşturmaktadır.

Kültürü açıklayıcı bir değişken olarak ele alan araştırmalarda karşılaşılan zorluklardan biri, bir ulusal kültürün sınırlarını kesin olarak çizememektir. Ulusal sınırları kültürün sınırları olarak almak yanılığlara neden olabilir. Örnek olarak Japon örgütlerinin doğal bir özelliği olarak

bilinen yaşam boyu istihdam kavramının yüksek işgücü hareketliliğine bir çare olarak XX. yüzyılın başlarında ortaya çıktığı ve Japon kültürüne has bir özellik olmadığı saptanmıştır (Child,1981; Mars ve Mannari,1981).

Tüm kültürler farklı norm ve davranış örüntülerine sahiptir. Bilişsel bir yaklaşımla kültürü, bir grubu diğerlerinden farklılaştıran zihinsel bir programlama olarak tanımlayan Hofstede (1997) ulusal kültürler arasındaki farklılıkların belirlenmesinde kültürün özelliklerini güç mesafesi, bireycilik ve toplumculuk, erkek ve kadına özgü değerler, belirsizlikten kaçınma olarak açıklamıştır.

Belirsizlikten kaçınma, bir topluluğun; bilginin yetersiz olduğu veya açık olmadığı, karmaşıklığın var olduğu, değişmelerin hızlı ve kestirilemez bir biçimde geliştiği ortamlardan duyduğu tedirginliğin düzeyi ile ilgilidir (Hofstede, 1984: 111).

Bazı toplumlarda aşırı belirsizlik tahammül edilemez bir gerilim yaratır. Toplumlar bundan kaçınmanın yollarını ararlar. En belirgin iki alanı teknoloji ve hukuktur. Belirsizlikten kaçınmanın yüksek olduğu toplumlarda gelecek hakkında yüksek kaygı vardır. Bu toplumlarda kuşaklar arası mesafe büyüktür.

Yüksek belirsizlikten kaçınma gösteren topluluklar göreceli olarak daha fazla duygusallık sergileme eğilimindedirler. Belirsizlikten kaçınması düşük kültürlerin ise, daha düşük stres düzeyleri ve daha zayıf süpergolari olup, fikir ayrılığını kabul etme dereceleri yüksektir. Bunlara ilaveten, belirsizlikten kaçınmanın düşük olduğu kültürlerde göreceli olarak daha fazla risk alma eğilimi bulunmaktadır. Hofstede(1980) kültürel özellikleri karşılaştırdığı araştırmasında Türkiye, kültürel olarak yüksek oranda belirsizlikten kaçınan ülkeler arasında yer almaktadır.

Güç mesafesi bir ülke insanların toplumda normal olarak kabul edebilecekleri eşitsizlik derecesidir. Başka bir deyişle bir topluluğun üyelerinin gücün eşitsiz dağılımını kabul etme dereceleridir. Güç mesafesinin yüksek olduğu toplumlarda hiyerarşi varoluşsal eşitsizlik anlamındadır. Güç toplumun temel gerçeğidir. İyi ve kötüden önce gelir. Ayrıcalıklar ve statü sembolleri sürekli olarak vurgulanır. Çocuklara itaat öğretilir (Hofstede, 1989:60; Hofstede, 1994:5).

Güçten kaynaklanan farklılıkları azalmaya çalışan toplumlar, güç mesafesinin düşük olduğu kültürü; gücün kurumsallaştırıldığı toplumlar ise, güç mesafesinin yüksek olduğu kültürü ifade etmektedir.

Bazı topluluklar ya da kültürlerde, gücü az olan insanlar, gücün eşit olmayan bir biçimde dağılımını kabullenmişlerdir. Bu tür topluluklarda hiyerarşik açıdan güçlü kişiler haklı olmak için doğruyu bulmak zorunda değildirler; zira haklılıkları, sahip oldukları güçten kaynaklanmaktadır (Sargut, 1994: 121).

Herkesin kendisi ve çekirdek ailesi ile ilgili olduğu toplumlar bireysel özelliğin yüksek olduğu toplumlardır. Güçlü bir şekilde birbirine bağlı üyelerden oluşan ve bireyin grup tarafından ömür boyu korunduğu toplumlar kolektivist özellikler gösteren toplumlar olarak ifade edilmektedir (Hofstede, 1991). Türkiye düşük birey yönelimli kültürler arasında sayılmıştır.

Erkek ve kadına özgü değerler açısından bakıldığında erkek ve kadına atfedilen rolleri ifade eden erillik yönelimin sınırlarını erkeğin koruyucu olması, para, rekabetin ön plana çıkması; dişillik sınırlarını ise cinsler arasındaki eşitlik çizmektedir (Şişman,2002). Hofstede (1980)'nin araştırmasında Türkiye erillik ve dişillik sınırının ortalarında bir yerlerde yer almaktadır.

Erdem (1996), Hofstede (1980)'nin ulusal kültürlerin özelliklerini ölçmek için kullandığı ölçme aracını kullanarak Türk işletmelerinde yapmış olduğu araştırmada kültürel özelliklerle ilgili olarak erillik ve dişillik özelliği hariç aynı sonuçlara yakın sonuçları elde etmiştir.

Belirli bir örgütte çalışan bireyler üzerinde ulusal kültür eğilimlerinin belirlenmesi amacıyla yapılacak araştırmalardan elde edilecek sonuçlar örgütün kendisinin ürettiği değerleri de kapsayacaktır. Çünkü örgüt kültür üreten sosyal bir yapıdır.

Bu nedenle bu araştırmada herhangi bir örgütte çalışmayan eğitim fakültesi öğrencilerinin güç mesafesi ve belirsizlikten kaçınma kültürel boyutlarına ilişkin eğilimlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1-Eğitim Fakültesi öğrencilerinin güç mesafesi ve belirsizlikten kaçınma eğilimleri ne düzeydedir?

2-Eğitim Fakültesi öğrencilerinin belirsizlikten kaçınma ve güç mesafesi eğilimleri cinsiyete göre değişmekte midir?

3.Eğitim Fakültesi öğrencilerinin belirsizlikten kaçınma ve güç mesafesi eğilimleri arasında bölgelere göre anlamlı bir fark var mıdır?

4.Belirsizlikten kaçınma ve güç mesafesi kültürel boyutları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

YÖNTEM

Araştırma Evreni

Araştırma tarama modelindedir. Araştırma her hangi bir örgütte çalışmayan ve zihinsel olarak hiyerarşik yapılanmanın sadece dış etkilerine maruz kalan eğitim fakültesi öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Araştırma evreninin öğretmen adaylardan oluşmasının diğer bir nedeni de mesleğe atıldıklarında çevrelerine kültürel liderlik yapmak gibi bir rolleri olmasıdır.

Araştırma evreni olarak Karadeniz Teknik Üniversitesi Giresun Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri alınmıştır. Sınıf öğretmenliği üçüncü sınıflarda 133 kız 100 erkek toplam 233 öğrenci dördüncü sınıflarda ise 150 kız 86 erkek toplam 236 öğrenci öğrenim görmektedir. Araştırma evreninde toplam 469 öğrenci bulunmaktadır.

Örneklem

Araştırmada kullanılan ölçme aracı yönetim bilimi ile ilgili bir takım kavramlara sahip olmayı gerektirdiğinden araştırmada örneklemin ölçüt dayanaklı olması gerekli görülmüş, buna paralel olarak “basit rastlantısal örnekleme” yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma örneklemine Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi ve Okul Yönetimi dersini alan öğrenciler dahil edilmiştir. Örneklem, üçüncü sınıflardan 100 öğrenci, dördüncü sınıflardan 103 öğrenci toplam 203 öğrenciden oluşmuştur. Örneklemin evreni temsil etme oranı %43.2’dir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada Basım (2000) tarafından geliştirilen “Kültürel Görüş Açılımları” anketi kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama aracının güvenilirlik katsayısı Basım (2000) tarafından .87- .91, geçerlilik değerleri ise .68- .92 olarak bulunmuştur.

Veri Toplama Aracının Uygulanması

Araştırmada kullanılan ölçme aracı 2003–2004 öğretim yılı Bahar yarıyılında araştırmacı tarafından uygulanmış ve toplanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Verilerin çözümlenmesinde kültürel özellik düzeylerinin belirlenmesinde aritmetik ortalama kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ikili karşılaştırmalarda bağımsız t-testi uygulanmıştır. Kültürel boyutlar arasında ilişki olup olmadığı Pearson Momentler Korelasyon Katsayısı Formülü ile test edilmiştir. Karşılaştırma yapılan verilerin tümü .05 anlamlılık düzeyinde çözümlenmiş ve yorumlanmıştır.

Aritmetik ortalamalarda 1.00–1.80 arası ortalamalar hiç, 1.81–2.60 arası az, 2.61–3.40 arası orta, 3.41–4.20 arası çok, 4.21–5.00 arası ortalamalar tam bir katılımı ifade ettiği şeklinde puanlama yapılmıştır. Bu değerlendirme aynı zamanda ölçme aracının puanlama sistemidir.

BULGULAR

“Araştırmanın birinci alt problemini oluşturan öğrencilerinin güç mesafesi ve belirsizlikten kaçınma eğilimleri ne düzeydedir?” sorusu ile ilgili bulgular Tablo 1-de verilmiştir.

Güç mesafesi	\bar{x}	Belirsizlikten Kaçınma	\bar{x}
S.1	2,55	S.3	4,61
S.2	3,98	S.4	4,54
S.5	2,01	S.6	2,47
S.7	3,67	S.8	3,86
S.9	4,28	S.10	3,37
S.12	2,24	S.11	3,79
S.14	3,03	S.13	3,45
S.17	3,55	S.15	3,93
S.18	2,80	S.16	3,76
S.20	3,34	S.19	3,85

N=203

Tablo-1 Güç Mesafesi ve Belirsizlikten Kaçınma İle İlgili Cevapların Aritmetik Ortalamaları

Eğitim fakültesi öğrencilerinin güç mesafesi ile ilgili sorulara verdikleri cevapların aritmetik ortalamaları incelendiğinde en düşük ortalamaların Soru: 1 “Üstlerin astlar hakkındaki düşünceleri astların üstler hakkındaki düşüncelerinden daha önemlidir.” (\bar{x} :2.55) Soru: 5 “Bir örgütte yemek yeme ve dinlenme salonları görevlilerin statüsüne göre ayrı olmalıdır.” (\bar{x} : 2.01) “ Soru: 18 “Yönetimde etkililik için yansız verilerden ziyade, yöneticilerin sağduyusu önem arz etmektedir.” (\bar{x} :2.80) Soru:12 “Astlara danışmak doğal bir davranıştır.” (\bar{x} :2.24) aritmetik ortalamalar ile “az katılıyorum” seçeneğinde toplandığı görülmektedir.

Her ne kadar Türk bürokrasi geleneği ile işleyen bir örgütte çalışmasalar da öğretmen yetiştiren bir kurumda okuyan araştırma deneklerinin bu tür bir eğilime sahip olmaları gelecek açısından ümit verici olabilir. Çünkü mesleğe atıldıklarında etki alanı yetki alanından daha geniş olması gereken eğitim kurumlarının gelecekteki yöneticilerinin rasyonel bir yönetimden yana olabilecekleri sayılısı bu paralelde ifade edilebilir.

Ancak “astlara danışmanın doğallığı” sorusunun diğer sorulara nazaran çok düşük bir faktör olarak algılanma çelişkisi hiyerarşi toplumda doğal bir eşitsizliği ifade ettikçe sürüp gidecektir şeklinde okunabilir. Çünkü diğer düşük aritmetik ortalamalara sahip faktörlerin kültürel buzdağının görünen kısmını oluşturduğu, hiyerarşiye ait değerlerin ise kültürel buzdağının görülmeyen kısmı olan inançlarla ilişkili olduğu düşünülebilir.

Güç mesafesinde en yüksek aritmetik ortalamalara sahip sorular incelendiğinde Soru :9 “ *İyi yönetilen bir organizasyon, belirsiz en küçük alanın dahi bırakılmadığı iletişim biçimini içerir.*” (\bar{x} :4.28) aritmetik ortalama ile “Kesinlikle katılıyorum” seçeneğinde, Soru: 2 “*İyi bir yönetici, otoriter-babacan yapıda olmalıdır.*” (\bar{x} : 3.98) aritmetik ortalama ile “çoğunlukla katılıyorum” seçeneğinde, Soru:7 “ *Etraftaki kişi ve gruplarla iyi ilişkiler tesis etme, güç elde etmede uzmanlık ve pozisyona nazaran daha etkilidir.*” (\bar{x} :3.67) aritmetik ortalama ile “çoğunlukla katılıyorum” seçeneğinde yer almaktadır.

Belirsizlikten kaçınma ile ilgili sorulara verilen cevapların aritmetik ortalamaları incelendiğinde en düşük aritmetik ortalamasının Soru:6 “*Alışlagelmiş olandan farklı şeylere yönelme bir çok tehlikeyi beraberinde getirir.*” (\bar{x} : 2.47) ile “az katılıyorum” seçeneğinde belirlenmiştir.

En yüksek aritmetik ortalamaların Soru: 3 “*Organizasyon içerisinde meydana gelebilecek çatışmalar mutlaka önlenmelidir.*” (\bar{x} : 4.61) Soru 4: “*Belirsizlik tehlikelidir ve azaltılması gerekir.*” (\bar{x} : 4.54) aritmetik ortalamalar ile “kesinlikle katılıyorum” seçeneklerinde yoğunlaşmıştır.

Öğrencilerin güç mesafesi ve belirsizlikten kaçınma ile ilgili sorulara vermiş oldukları cevapların toplam aritmetik ortalamaları Tablo-2 de verilmiştir.

Kültürel Özellik	N	Yüzde*	\bar{x}
Güç mesafesi	203	62.8	3,14
Belirsizlikten kaçınma	203	75.2	3,76

*Yüzdeler dilimler birbirinden bağımsız okunmalıdır.

Tablo-2 Güç Mesafesi ve Belirsizlikten Kaçınma İle İlgili Genel Aritmetik Ortalamaların Dağılımı

Tablo-2 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin güç mesafesi ile ilgili eğilimlerinin (\bar{x} : 3.14) aritmetik ortalama ile “orta” düzeyde olduğu, belirsizlikten kaçınma ile ilgili eğilimlerinin ise (\bar{x} : 3.76) aritmetik ortalama ile “çoğunlukla” seçeneğinde yığılma gösterdiği görülmektedir.

Her ne kadar “orta” düzeyde olduğu belirlenen güç mesafesi “çoğunlukla” seçeneğine daha yakın gözükmektedir. Aritmetik ortalamalardan hareketle öğrencilerdeki belirsizlikten kaçınma eğiliminin derecesi güç mesafesinden daha yüksektir denilebilir.

Araştırmanın bu bulgusu konu ile ilgili olarak Hofstede (1980) ve Erdem (1996)’in yapmış oldukları araştırmaların sonuçlarını desteklemektedir. Anılan araştırmalardaki güç mesafesi ve belirsizlikten kaçınma değerleri bu araştırmadaki değerlerden yüksek olmasına karşın

anılan araştırmalar iş ortamında yapılmıştır. Eğitim fakültesi ortamında yapılan bu araştırmada yaklaşık sonuçların çıkmış olması toplumsal kültürün üniversite düzeyinde bile çok fazla dönüştürülemediği yargısını desteklediğinden düşündürücüdür.

Toplumsal kültürün gerek iş dünyasında gerekse iş dışında bireylerin zihinsel yapılarını “programladığı” ve insanların bu programlamayı en özgür ortamlarda bile kıramadıkları söylenebilir. Sonuç olarak öğretmen adaylarının aynı kültürel eğilimle meslek hayatına atıldıklarında değişecek olan yegane şeyin kültürel eğilimlerindeki aritmetik ortalama artışı olacağını düşünmek üzücüdür.

“Araştırmanın ikinci alt problemi olan güç mesafesi ve belirsizlikten kaçınma kültürel eğilimleri cinsiyete göre değişmekte midir?” sorusu ile ilgili bulgular Tablo-3’ te verilmiştir.

Güç mesafesi	N	\bar{x}	Belirsizlikten kaçınma	N	\bar{x}
Kız	106	3,09	Kız	106	3,81
Erkek	97	3,20	Erkek	97	3,70

Tablo-3 Cinsiyetlere Göre Güç Mesafesi ve Belirsizlikten Kaçınma İle İlgili Aritmetik Ortalamalar

Cinsiyetlere göre güç mesafesi ve belirsizlikten kaçınma eğilimleri ile ilgili öğrencilerin vermiş oldukları cevapların ortalamalarını içeren Tablo-3 incelendiğinde güç mesafesi değerleri kız ve erkekler açısından “orta” belirsizlikten kaçınma değerleri ise “çoğunlukla” seçeneğinde toplanmıştır. Çok büyük bir fark olmamasına rağmen erkeklerin kızlara nazaran daha yüksek bir güç mesafesi algılamasına sahip oldukları ortadadır.

Belirsizlikten kaçınma özelliği ile ilgili olarak kızlar erkeklere nazaran belirsizliği daha çok rahatsız edici bulmaktadır denilebilir.

Cinsiyetler arasında anlamlı bir fark olup olmadığı bağımsız t- testi ile sınılanmış cinsiyetler arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Aritmetik ortalamaların çok yakın olduğu ölçümlerde bu tür bir sonuç olağandır.

“Araştırmanın üçüncü alt problemi olan öğrencilerin belirsizlikten kaçınma ve güç mesafesi eğilimleri ile ilgili görüşleri arasında yaşadıkları bölgelere göre anlamlı bir fark var mıdır?” sorusu tek yönlü varyans analizi ile sınılanmış bölgeler arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Araştırmanın dördüncü alt problemi olan kültürel alt boyutlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır? sorusu Pearson momentler korelasyon katsayısı ile test edilmiş elde edilen bulgular Tablo-4’te verilmiştir.

Kültürel Özellik	Güç mesafesi	
Belirsizlikten kaçınma	r	.237
	p	.001*
	n	203

*p<.001

Tablo-4 Belirsizlikten Kaçınma ve Güç Mesafesi Kültürel Özellikleri Arasındaki İlişki

Tablo-4 incelendiğinde belirsizlikten kaçınma ve güç mesafesi arasında $p<.001$ düzeyinde anlamlı pozitif bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu bulgu belirsizlikten kaçınma arttıkça güç mesafesi de artmaktadır şeklinde okunmalıdır. Sargut (1994:122-123)' a göre belirsizliğe karşı toleransı azalmış olan insanlar tehdit edici belirsizliği azaltmak için güç mesafesini açarak tepki vermektedirler. Daha açık bir ifade ile belirsizlik güç mesafesi aracılığı ile azaltılmaktadır. Buradan hareketle araştırmaya katılan öğretmen adaylarının belirsizliğin üstesinden gelebilmek için güç mesafesine gereksinme duyduğu söylenebilir.

Yapılan korelasyon analizinde güç mesafesi ve belirsizlikten kaçınma arasında da aynı düzeyde ($p<.001$) pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Aynı şekilde bu bulguda güç mesafesi arttıkça belirsizlikten kaçınma artmaktadır şeklinde değerlendirilebilir. Her iki bulgu birbiriyle çelişir gözükse de güç mesafesinin artışı ile belirsizlikten kaçınmanın da artmış olması olağan bir sonuç olarak ifade edilebilir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Kültürler arasında var olan farklılaşmanın özelliklerinden olan güç mesafesi ve belirsizlikten kaçınma özelliklerinin eğitim fakültesi öğrencileri tarafından nasıl algılandığının belirlenmesi amacıyla yapılan bu araştırmadan elde edilen sonuçlar şu şekilde özetlenebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin belirsizlikten kaçınma ve güç mesafesini algılama düzeyleri yüksektir. Belirsizlikten kaçınma düzeyi güç mesafesine göre daha yüksek ortalamaya sahiptir. Belirsizlikten kaçınma ile ilgili aritmetik ortalamalara sahip sorulara bakıldığında belirsizlikten şiddetle kaçınılan bir toplumda yaşayan öğretmen adaylarının yaşadıkları topluma benzer bir kültürel eğilim içinde olmaları normal karşılanmalıdır.

Belirsizlikten kaçınmayı ayırıcı bir şekilde ölçen “farklı şeylere yönelme” sorusunun düşük aritmetik ortalamalara sahip olması öğrencilerin almış oldukları derslerin içerikleri ilişkili olabilir. Örgütsel kültürün bu konuda toplumsal kültüre nazaran daha baskın olduğu söylenebilir. Araştırmaya katılan deneklerin güç mesafesi eğilimlerinin yüksek aritmetik ortalamaları Türk toplumunun kültürel arka planındaki güç mesafesinin yüksekliği ile açıklanabilir. Bu aynı zamanda belirsizliği azaltmak için güç mesafesini açma ile de ilgili olabilir.

Kız öğrenciler erkeklere nazaran belirsizlikten daha fazla kaçınmaktadır. Erkekler ise güç mesafesi kültürel özelliği boyutunda kızlara nazaran daha yüksek aritmetik ortalamalara sahiptir. Kız öğrencilerin belirsizlikten daha yüksek oranda kaçınmaları Türk toplumundaki yetiştirilme tarzlarından kaynaklanmakta olduğu ileri sürülebilir. Güç mesafesinin erkek öğrenciler açısından yüksek olması da bu paralelde yorumlanabilir.

Güç mesafesi ve belirsizlikten kaçınma arasında pozitif anlamlı bir ilişki vardır. Şöyle ki, kurallar açık ve seçik olarak tanımlandığında, kimin patron olduğu kesin çizgiler ile belirlendiğinde, hiyerarşi varoluşsal eşitsizlik olarak algılandığında, insanlar ister istemez belirsizlikten kaçınacak ve herhangi bir risk almayacaklardır. Bu durumu yaratan da güç mesafesinin büyüklüğüdür.

Araştırmadan elde edilen bulgular alanyazında karşılığını bulan Türk kültürünün genel özellikleri ile benzeşiktir. Gerek belirli bir toplumsal kültürde gerekse o toplumda var olan örgütsel yapılar içerisinde ayırt edici özellikleri ön plana çıkan belirsizlikten kaçınma ve güç mesafesi merkezîyetçilik açısından önemli değişkenlerdir. Bu bağlamda ifade edilmesi gereken önemli bir nokta, gerek örgütsel gerekse yönetsel alanlarda kendi toplumumuza özgü modellerin oluşturulması gerekliliğidir. Başka toplumsal/kültürel yapılarda üretilmiş modellere yönelirken, kültürel farklılaşmalardan kaynaklanan farklılıkların göz ardı edilmemesi gereği ortaya çıkmaktadır.

Öneriler

Belirsizlikten kaçınma ve güç mesafesi olarak iki kültürel özellik üzerinde yapılan bu araştırma, erkeğe ve kadına özgü değerler, denetim odağı ve bireycilik-toplumculuk özelliklerinin kullanılarak daha geniş evrenlerde karşılaştırmalı olarak yapılabilir.

Öğrencilerin yaratıcılıklarının geliştirilmesi belirsizlikten kaçınma özelliklerinin olağan seviyelere inmesini sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Basım, Nejat (2000). "Belirsizlikten Kaçınma ve Güç Mesafesi Kültürel Boyutları Bağlamında Asker Yöneticiler Üzerine Görgül Bir Araştırma." **Kara Harp Okulu Bilim Dergisi**, 2, 33-53
- Child, John. (1981). Culture, contingency and capitalism in the cross national study of organizations. **Research in Organizational Behavior**.3, 303-356
- Erdem, Ferda. (1996). **İşletme Kültürü**. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Yayınları.
- Hofstede, Geert. (1980). Culture's Consequences. California: Sage Publication.
- Hofstede, Geert. (1989). "Organising for Cultural Diversity". **European Management Journal**. December, . 7-26
- Hofstede, Geert. (1991). **Cultures and Organizations: Softwares of Mind**. London: McGraw Hill.
- Hofstede, Geert. (1994). "Management Scientists are Human". **Management Science**, XL, 4-131
- Hofstede, Geert. (1997). "Promoting a European Dimension of Intercultural Learning-Developing School Materials". **EFIL Seminars**.
- Lessem, R. (1990). **Managing Corporate Culture**. Newyork: Gower Publishing Company.
- Morgan, Gareth. (1998). **Yönetim ve Örgüt Teorilerinde Metafor**. Çev. G. Bulut. İstanbul: Mess Yayınları.
- Marsh, Robert M. Mannari, Hiroshi. (1981). "Technology and Size Determinants of Organizational Structure of Japanese Factories". **Administrative Science Quarterly**, 26, 33-57
- Sargut, Selami.(1994). **Kültürlerarası Farklılaşma ve Yönetim**. Ankara:Verso Yayınları
- Schultz ,Majken. (1994). **On Studing Organizational Cultures**. Berlin: Walter de Gruyter Inc.
- Smircich,Linda. (1983). "Concepts of Culture and Organizational Analysis". **Administrative Science Quarterly**, 28, 339-358
- Şişman, Mehmet. (2002). **Örgütler ve Kültürler**. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Terzi, A.Rıza. (2000). **Örgüt Kültürü**. Ankara: Nobel Yayınları.
- Ueno, Susumu. (1992) "The İnfluence of Culture on Budget Control Practices in the USA and Japan: An Empirical Study". **Journal of International Business Studies**, 23(4), 659-674.
- Yeh, Ryh-Song, (1995). "Downward İnfluence Styles in Cultural Diversity Settings,". **International Journal of Human Resource Management**, 6, (September), 626-641.